

Vekerdy: Az alternatív iskolák nem a hülyék iskolái

Ez van rovat

Veress Dóra

A kötelező hittan, az erkölcsoktatás, a délután négyig ülés a suliban, az állami tankönyvek egyeduralkodása nem csak az iskolák életét befolyásolja idén szeptembertől, hanem az iskoláról való szülői gondolkodást is. Ezen a héten újra kell fogalmaznunk, hogy mit is jelent számunkra a „jó” iskola, ezen belül is a jó középiskola. December 10-re ugyanis el kell döntenünk, jelentkezzen-e a gyerekünk gimnáziumba, vagy várunk még néhány négy évet. Top öt kérdés, ami nélkül nincs iskolaválasztás.

1. Mire való az iskola?

„Szerintem arra, hogy a gyerek felszívjon minden olyan tudást, amire a későbbiekben szüksége lehet, és közben jó, ha nem szorong, jól érzi magát az iskolájában, barátokat szerez, szerelmes lesz, és ezekre a kapcsolatokra időt is tud fordítani. De tisztában vagyok vele, hogy ahány család, annyiféleképp lehet válaszolni a kérdésre.”

Vekerdy Tamás pszichológus a közelmúltban rendezett **Van másik iskola – iskolaválasztó rendezvényen** pontos választ adott a dilemmámra. Szerinte az iskola arra való, hogy a gyerek kibontakoztathassa személyiségét. Ez az egyik nevelési felfogás, amely azt kéri a gyerektől: **„Legyél, aki vagy.”** Ahogy mindannyian más ujjlenyomattal vagy DNS-sel érkezünk, úgy a személyiségünk is nagyon különböző, kár lenne egységesen kezelni. A mai iskola nem ezen munkálkodik Vekerdy szerint, hanem a másik felfogás alapján inkább azon, hogy **„Legyél, akinek tenni akarlak”**.

Vekerdy beszélgetőtársa **Pokorni Zoltán** volt, ezúttal oktatáspolitikusi minőségében, s szerinte mindkét felfogásnak van létjogosultsága. Ő inkább azt hangsúlyozta, hogy jó, ha **„életteréként”** fogjuk fel az iskolát, melynek tudnia kell közösséget formálni. Az is igaz, hogy a szabad iskolaválasztással megszűnnek az iskolákat körülvevő kis lakóhelyi közösségek – mondta Pokorni –, egy szülinapi zsúr komoly logisztikát igényel, annyira távol laknak egymástól az egy osztályba járó gyerekek.

2. Milyen a jó iskola?

Vagyis mit vár el a szülő a gyereket tanítóktól, az iskolai környezettől?

*„A jó iskola talán először is gyermekközpontú” – mondaná most a szülők többsége. A bölcsődétől az egyetemig minden oktatási intézmény kiemeli az ismertetőanyagában, hogy figyelme központjában a gyerek áll. Mégis az a tapasztalat, hogy ez az idea az állami oktatásban nehezen megvalósítható. Gondoljunk bele, mennyire lehet fontos az egyén mondjuk egy harmincfős osztályban, ahol tanévkezdéstől karácsonyig mindenkinek meg kell tanulnia olvasni. **Hol van itt idő arra, hogy hosszabban magyarázzuk Sanyikának az „ó” betűt?***

Pedig mindannyian arra vágyunk, hogy tényleg ismerjék a gyerekünket az iskolájában, gondolják róla azt, hogy ő (is) különleges, előnyeivel, esetleges hátrányaival együtt. Lehetőleg tudják a nevét, de ne úgy, hogy „Kovács”. Szóval figyelmet igénylünk a tanároktól. Továbbá szeretnénk, hogy tanítson meg neki mindent a pedagógus, de azért mégse terhelje túl.

„A közoktatásban húsz éve minden oktatáspolitikus megpróbálkozik azzal, hogy a tantervbe inkább kevesebb tananyag, kevesebb anyagismeret kerüljön, és több idő jusson a csoportmunkára, az ismétlésre – mondta Pokorni Zoltán. – Ez eddig sose jött össze, mindig duzzadt a tantervi októanyagot tartalmazó tömb.”

Ugyanakkor súlyos prekoncepciókkal bírunk a mostani gyerekek tudásáról Pokorni szerint, ostoba babonák kaptak szárnyra körülöttünk.

„Azt gondoljuk, hogy a magyar gyerekek írástudatlanok, hogy funkcionális analfabétákat nevelünk, és a »mi időnkhez képest« borzalmas a zuhanás a tudásban. Pedig az ellenkezője az igaz. Az UNESCO által finanszírozott '72-es olvasáskutatásban Magyarország az ötödik ötödbe került az akkor vizsgált országok közt szövegértésben. Eltelt negyven év és a 2010-es PISA-mérésben Magyarország már az első ötödben, a felső 20 százalékban van. A mi gyerekeink jobban olvasnak, mint mi” – mondja Pokorni.

Az átlagos képességű gyerekek tehát, bár sokat kell tanulniuk, úgy tűnik, jobban veszik az akadályokat, mint gondolnánk. Mi a helyzet viszont azokkal, akiknek nehézséget okoz a követelt tananyag elsajátítása? Akik valamilyen szociális okból vagy a képességek hiánya okán nehezebben birkóznak meg a követelményekkel, és esetleg lemaradhatnak? Őket küldik a legtöbbször alternatív intézményekbe.

3. Kell-e független iskola?

„Természetesen kell” – mondja Vekerdy, - mert a gyerekek sokszínűsége, a „többféle intelligencia miatt” szükség van olyan iskolákra, ahol inkább táncolnak, faragnak, színészkednek, és olyanra is, ahol inkább matematikával foglalkoznak a gyerekek.

„Nincs szükség független iskolára” – válaszol Pokorni Zoltán. Szerinte vannak „boldog oktatási rendszerek”, mint a finn, ahol csak állami iskola van, viszont az olyan sokszínű, differenciált, személyre szabott, hogy nincs senkinek hiányérzete.

Ezt a magyar oktatási rendszer egyelőre nem tudja megadni a diákjainak. *„Miért vág bele hihetetlen pénzügyi, személyes energiával, önfeláldozással egy tanári vagy szülői kar abba, hogy egy iskolát létrehozson? Azért, mert valamit nem kap meg!”*

Itthon tehát egyrészt a hiány szüli a független intézményeket, hiszen nincs megfelelő ellátás például az autista gyerek vagy a kivételes tehetségű kisdíjakok számára. Másrészt független iskolák nyílnak olyan szülői szándékból is, ahol az „elkülönülés vágya”, a máshogy gondolkodás fontos.

Vekerdy Tamás, aki a Waldorf-iskolarendszer egyik magyarországi meghonosítója, úgy látja, ott például mindenkit befogad az iskola, aki kiesik az állami rendszerből, hiszen *„az a tehetséges devianst, vagy a divergens gondolkodású kreatívot nem tudja elviselni”.*

„Arról van szó, hogy az alternatív iskolák nem a hülyék iskolái, hanem egyszerűen képesek azzal is kezdeni valamit, aki gyengénlátó, rosszul hall, Down-kóros, vagy egyszerűen félénk” – véli Vekerdy Tamás.

Az alternatív iskolák:

- Az alapítványi, egyházi és magániskolák gyűjtőneve.
- Jellemzőjük, hogy bizonyos autonómiát élveznek, jogilag az állami és önkormányzati rendszertől elkülönülten működnek.
- Az alapítványi és magániskoláknak saját alaptantervük, pedagógiai programjuk van, az általuk megjelölt tankönyveket, eszközöket használhatják a tanítás során.
- Alapítványok mellett iskolát tarthat fenn egyesület, gazdasági szervezet, magánszemély is.
- Általában speciális igényeket elégítenek ki, melyek **a gyermekek különbözőségéből, rendhagyó igényeiből, iskolai múltjából vagy a szülők iskolával, tanítással kapcsolatos, szokásostól eltérő igényeiből adódnak.**
- Jelentőségük, hogy alternatívát nyújtanak és színesítik az oktatási palettát, sajátos világnézeti vagy filozófiai célokat valósítanak meg, pedagógiai műhelyként működnek.

Forrás: [Van másik iskola](#)

4. Több pénztől jobb lesz-e az iskola?

Amikor elképzeljük az ideális iskolát, nem egy tiszta, jól felszerelt, kisimult arcú pedagógusokat alkalmazó intézmény képe ugrik be? Sokunknak igen.

Néhány napos történet, amikor az egész ország megosztotta közösségi oldalakon egy eltűnt debreceni tanárnak az arcképét, aki másnap épen hazasétált. Ez az ember később nyílt levelet intézett az érte aggódókhoz, amiben leírta, friss levegőre, magányra volt szüksége, mert rettenetesen elkeseredett, amiért az anyagi nehézségei azzal sem enyhültek, hogy a tanítás mellett iskolán kívüli munkákat vállalt, hogy kiegészítse a család bevételét. Ez a történet mélyen elszomorító, és egyben rettenetesen dühítő. Az egyéni sorsokon, a pedagógusszakma becsületén biztosan segítene egy gazdagabb oktatási rendszer, magasabb tanári fizetésekkel, de az oktatás színvonala is döntően ezen múlik vajon?

"Finnország vagy Dél-Korea szegény volt, amikor úgy döntött, sok pénzt ad a közoktatásnak, és ezek az országok feljöttek, nemcsak az oktatásban, gazdaságilag is – mondja Vekerdy. Az is igaz, hogy „hiába gazdag egy iskola, attól még lehet rossz”.

Pokorni szerint a közoktatásban nem igaz a mondás, miszerint „Kis pénz, kis foci, nagy pénz, nagy foci”. Lengyelország például GDP-arányosan kevesebb pénzt fordít az oktatásra, mint mi, de jobban költi el, és közben a mérhető eredményekben, például a PISA-felmérés esetén jobb teljesítményt nyújtanak nálunk.

5. Beleszólhat-e a szülő az iskolai oktatásba?

„A '93-as közoktatási törvény azt mondta ki, hogy Magyarországon újra lehet iskolaszékeket létrehozni. Ez azt jelenti, hogy összeül a szülő a fenntartóval, a tanári kar is delegál valakit, és a szülők így érvényesítik az akaratukat. De ezek az iskolaszékek nem jöttek létre általában, mert nem volt, nincs gyakorlatunk a demokráciában – vélekedik a kérdésről Vekerdy Tamás. – A legtöbb, amit a szülő tehet, hogy elhozza a gyereket a számára problémás iskolából, és elviszi egy másikba. Ahogy én látom, jelen pillanatban a szülő akaratát nagyon nehezen érvényesül mindenütt.”

A saját környezetemben azt tapasztalom, hogy mostanában a szülőkben leginkább a hit- és erkölcstanórákon elhangzó kérdések kapcsán merül fel annak a kérdése, **vajon hogyan és meddig szólhatnak bele a gyerekük oktatásába?**

Pokorni Zoltán szerint: *ha erkölcstanórán olyat hall a gyerek, amit a szülő nem szeretne, akkor könnyen panaszt tud tenni. Van egy végigjárható jogi útja annak, hová kell, hová lehet fordulni a problémával. Ő mégsem ebben látja a család és az iskola viszonyának hibáját.*

*„Nem a szülőnek van szüksége az iskola engedményére, hanem az iskolának lenne hallatlan nagy szüksége a szülő közreműködésére. Teljesen hétköznapi kérdésekben kellene a szülőknek dönteni és a többi szülővel konszenzust kötni: mit nézhetnek a gyerekek a tévében, megengedjük-e, hogy kakaócsigát hozzanak tízóráira, és van-e »ott alvós házibuli« tízévesen. **Az iskolának ezekhez a megállapodásokhoz teret kell adni,** a szülőknek a figyelmét pedig felhívni arra, hogy egymással szóba kell állniuk.”*

Sokan most állnak döntés előtt: átjelentkeznek-e hat- vagy nyolcosztályos gimnáziumba. Mit nyerünk, ha tovább visszük a gyereket most, és veszítünk-e bármit, ha még várunk? Milyen szempontok alapján döntsünk? A nemrég megjelent középiskolai rangsor csak részben segít eldönteni a dilemmát. Abból ugyanis, hogy egy iskola benne van-e a top 10-ben, még nem derül ki, hogy hogyan érzik ott magukat a gyerekek.